

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО,
КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА

УДК 343.28/.29.01(477)(02)

DOI: 10.33663/1563-3349-2021-90-91

С. С. КОЛОМІЄЦЬ

**ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ПОКАРАННЯ:
НА ШЛЯХУ ДО ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ**

Проаналізовано шляхи формування концепції загальних засад звільнення від покарання. Обґрунтовано доцільність закріплення у вітчизняному законодавстві загальних засад звільнення від покарання. Проведено історико-правовий та порівняльно-правовий аналіз законодавства на предмет нормативного закріплення загальних засад звільнення від покарання. Висловлено авторську позицію щодо системи загальних засад звільнення від покарання, що заслуговує на закріплення в Кримінальному кодексі України.

Ключові слова: звільнення від покарання, загальні засади звільнення від покарання, система загальних засад звільнення від покарання, спеціальні засади звільнення від покарання

Kolomiets Sergiy. General regulations of the release from punishment: on the way to formation of the concept

The article analyzes the ways of forming the concept of general regulations of release from punishment. The expediency of consolidating the general regulations of release from punishment in domestic legislation has been substantiated. The historical-legal and comparative-legal analysis of legislation is carried out for the normative consolidation of the general regulations of release from punishment. The author's position on the system of general

principles of exemption from punishment that deserves to be enshrined in the Criminal Code of Ukraine has been expressed.

Key words: *release from punishment, general regulations of the release from punishment, system of the general regulations of the release from punishment, specific regulations of the release from punishment*

«Загальні засади» є досить поширеним термінологічним зворотом у вітчизняному законодавстві. Законодавець використовує його у назвах близько 30 українських законів та інших нормативно-правових актів. Прикладом таких документів є Декларація «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» від 15 грудня 1992 р. [1], Закон України «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон» від 13 жовтня 1992 р. [2], Наказ Генерального прокурора «Про загальні засади організації роботи в органах прокуратури України» від 7 серпня 2020 р. [3].

Однак значно частіше «загальні засади» згадуються законодавцем у правових актах. Зокрема, пошукова система офіційного вебпорталу парламенту України за ключовими словами «загальні засади» відшукала понад 5000 документів, у яких законодавцем використано цей термінологічний зворот. Зокрема, саме такий розділ, що визначає «загальні засади» правового документу, міститься у Конституції України (розділ I) [4]. «Загальні засади» застосування правових документів визначаються у статтях українських кодексів або інших нормативно-правових актів. Що ж позначає цей термінологічний зворот?

Словник української мови визначає термін «засада» як основу чогось; те головне, на чому ґрунтується, базується що-небудь; вихідне, головне положення, принцип; основа світогляду, правило поведінки [5, с. 300]. Саме в такому значенні аналізований термінологічний зворот використовується в законодавстві. Називаючи той чи інший документ або розділ документа «загальні засади», законодавець прагне привернути увагу до головних, вихідних положень, ідеї певного документа або його частини. Так, розділ I Конституції України «Загальні засади» (містить 20 статей) визначає основні принципи конституційного ладу Української держави, що є основою для правового регулювання суспільних відносин у нашій країні. У ст. 7 Кримінального процесуального кодексу

України «Загальні засади кримінального провадження» наголошено на тому, що зміст та форма кримінального провадження повинні відповідати певним загальним засадам кримінального провадження. При цьому законодавець виокремив 22 таких загальні засади, серед яких верховенство права; законність; рівність перед законом і судом; повага до людської гідності; забезпечення права на свободу та особисту недоторканність; недоторканність житла чи іншого володіння особи тощо [6].

У Кримінальному кодексі України (далі – КК України) [7] законодавець прямо не виокремлює ані принципів, ані його загальних засад. Роботу над впровадженням в нове кримінальне законодавство його принципів наразі здійснюють члени Комісії з питань правової реформи при Президентові України [8]. Втім у Кодексі закріплено підставу кримінальної відповідальності (ст. 2), яку умовно можна було б віднести до загальних засад кримінального законодавства. Водночас у Кодексі законодавець виокремлює в одній статті Загальної частини «загальні засади призначення покарання» (ст. 65). Надавши загальним засадам призначення покарання формалізованого визначення, законодавець тим самим наголосив на необхідності дотримання певних загальних, універсальних законодавчих правил (положень) під час обрання стосовно кожного засудженого конкретного виду та міри покарання.

Поза всяким сумнівом, інститут призначення покарання заслуговує на загальні засади (правила) його застосування. Про обґрунтованість такого законодавчого рішення наголошено й у вітчизняній юридичній літературі, присвяченій проблемам призначення покарання. При цьому вчені слушно наголошують, що від того, наскільки загальні засади призначення покарання будуть правильно прописані у законі й правильно застосовуватися судом, настільки справедливим можна визнати призначене на їх підставі покарання [9]. Утім подібна законодавча техніка порушує питання про доцільність закріплення в законодавстві загальних засад (правил) застосування й інших кримінально-правових інститутів, застосування яких останнім часом набуло значного поширення в судовій практиці. До числа таких кримінально-правових інститутів, вважаємо, належить інститут звільнення від покарання.

Проблемам інституту звільнення від покарання присвятили увагу багато юристів. Серед праць українських учених можна

виокремити монографічні та дисертаційні дослідження, зокрема Р. І. Брящєв, В. П. Герасименко, О.П. Гороха, О. В. Дащенко, Д. В. Казначєєв, А. О. Клевцова, О. О. Книженко, І. В. Козакову, В. А. Ломако, О. О. Наумова, Є. О. Письменського, В. В. Скибицького, О. В. Чепелюк, С. М. Школу. Водночас слід визнати, що, незважаючи на досить ретельну розробку проблем звільнення від покарання, питання про визначення та закріплення у законодавстві загальних засад звільнення від покарання, розроблено недостатньою мірою.

Аналіз юридичної літератури дає підстави зробити висновок про те, що у вітчизняній теорії кримінального права вперше це питання було актуалізовано лише у 2013 р. Вперше на цю проблему звернув увагу О. П. Горох, сформулювавши наукову думку про доцільність виділення, окрім принципів звільнення від покарання, також загальних засад звільнення від покарання [10]. Цю ідею у 2014 р. підтримав Є. О. Письменський [11]. У 2019 р. О. П. Горох у своїй докторській дисертації, розвинувши відповідні положення, сформулював законодавчу модель загальних засад звільнення від покарання [12]. Водночас у зарубіжній кримінально-правовій доктрині нам не вдалося відшукати сформованих наукових позицій стосовно концепту загальних засад звільнення від покарання.

Проведеними науковими розвідками проблема загальних засад звільнення від покарання, безумовно актуалізована, однак повною мірою не дослідженою. З огляду на це потребують дослідження, зокрема, питання про: доцільність виокремлення в законодавстві загальних засад звільнення від покарання; поняття загальних засад звільнення від покарання та їх ознаки; систему загальних засад звільнення; співвідношення загальних засад звільнення від покарання з принципами звільнення від покарання; ефективність загальних засад звільнення від покарання; теоретичні та прикладні проблеми застосування загальних засад звільнення від покарання. Сподіваємося, що проведене нами дослідження дасть змогу сформулювати рекомендації щодо вдосконалення кримінального законодавства та судової практики. Тому метою цієї наукової статті є визначення шляхів формування концепції загальних засад звільнення від покарання.

Передусім з'ясуємо питання про доцільність виокремлення в кримінальному законодавстві загальних засад звільнення від пока-

рання. На думку О. М. Костенка, людина, котра береться застосувати будь-який закон без правової доктрини, нагадує «вершника без голови» [13]. Загальні засади звільнення від покарання наразі не визначені законодавцем. Вони також недостатньо опрацьовані кримінально-правовою доктриною. Безумовно, це негативно впливає на якість правозастосування та одноманітність судової практики.

Варто погодитися з О. П. Горохом у тому, що задоволення соціального замовлення на загальні засади звільнення від покарання зумовлено низкою обставин: значною кількістю випадків звільнення від покарання в судовій практиці; неналежною якістю правових норм; ігноруванням судами базових положень інституту звільнення від покарання; типовими помилками у судовій практиці; суперечливим застосуванням закону; вимушеним послуговуванням за аналогією з принципами та загальними засадами іншого інституту – інституту призначення покарання [14].

Аналіз даних Державної судової адміністрації України свідчить про те, що кількість звільнених від покарання в нашій державі наразі залишається значною. Так, у 2020 р. питома вага осіб, щодо яких було застосовано лише один із видів звільнення від покарання – звільнення від відбування покарання з випробуванням (ст. 75 КК України), від кількості всіх засуджених становила 37,4 % (25 254 осіб). У 2020 р. також було застосовано умовно-дострокове звільнення від відбування покарання (щодо 4 821 засудженого), заміну невідбутої частини покарання більш м'яким (щодо 748 засуджених), амністію (щодо 305 засуджених). Крім того, 159 засуджених звільнено від покарання за хворобою, а 18 жінок звільнено від відбування покарання на підставі ст. 83 КК [15]. Що стосується звільнення від покарання неповнолітніх, то 1 062 осіб цієї категорії (75 % від усіх неповнолітніх засуджених) були звільнені від відбування покарання з випробуванням (ст. 104 КК) [16].

Незважаючи на сформовану українськими вченими* правову доктрину щодо інституту звільнення від покарання, суди продовжують допускати чимало помилок під час застосування норм про звільнення від покарання. З метою недопущення помилок під час застосування положень про звільнення від покарання Касаційний

* Наразі в Україні з проблем застосування звільнення від покарання захищено 2 докторських та 12 кандидатських дисертацій.

кримінальний суд у складі Верховного Суду продовжує звертати увагу судів на неприпустимість типових помилок у правозастосуванні та суперечливе застосування закону в цій сфері [17; 18, 19].

Усе це, на нашу думку, свідчить, що допущені законодавцем прогалини та недоробки стосовно інституту звільнення від покарання, які намагається фрагментарно заповнити («залатати») Верховний Суд, системно не вирішують проблему однакового застосування судами кримінально-правових норм цього правового інституту. Саме на усунення неефективного застосування закону судами і мають бути спрямовані загальні засади звільнення від покарання, якими буде зобов'язаний керуватися суд при застосуванні закону стосовно кожного засудженого.

Цікаво, а чи визначалася загальні засади звільнення від покарання раніше в кримінальному законодавстві? Історико-правовий аналіз вітчизняного кримінального законодавства дає змогу зробити висновок про те, що до початку ХХ ст. законодавство не містило положень, які б мали назву «загальні засади звільнення від покарання».

Положення (правило), що можна охарактеризувати як «загальну засаду звільнення від покарання», вперше було закріплено законодавцем лише у Кримінальному кодексі УРСР 1960 р. Зокрема, було передбачено таке положення: «Звільнення засудженого від відбування покарання, а також пом'якшення призначеного покарання, крім звільнення від покарання або пом'якшення покарання в порядку амністії та помилування, може застосовуватись тільки судом у випадках і в порядку, зазначених у законі» (ст. 54) [20]. Ймовірно, це положення у вітчизняному законодавстві 1960 р. було закріплено на підставі розроблених Основ кримінального законодавства Союзу РСР та союзних республік 1958 р., що вперше визначили законодавчу модель загальних засад звільнення від покарання (ст. 46) [21]. Кримінальні кодекси УРСР 1922 р. та 1927 р. подібних норм не містили.

В подальшому аналогічне положення в розвинутому вигляді щодо видів звільнення від покарання було закріплене і в Кримінальному кодексі України 2001 р. (ч. 1 ст. 74 КК). Зокрема, це положення має таке формальне закріплення: «Звільнення засудженого від покарання або подальшого його відбування, заміна більш м'яким, а також пом'якшення призначеного покарання,

крім звільнення від покарання або пом'якшення покарання на підставі закону України про амністію чи акта про помилування, може застосовуватися тільки судом у випадках, передбачених цим Кодексом».

Аналізована законодавча техніка в ретроспективному аспекті порушує таке питання: чому інститут звільнення від покарання, маючи багаторічну історію, отримав лише одну загальну zásadu застосування і саме в такій редакції лише у 60-х роках ХХ ст.? Відповідь, на нашу думку, полягає в тому, що кількість видів звільнення від покарання, що були закріплені в законодавстві, яке було чинним на території України до ХХ ст., була незначною. Різновиди звільнення від покарання почали збільшуватися лише у кримінальному законодавстві УСРР (УРСР). Зокрема, у Кримінальному кодексі УРСР 1960 р. було передбачене вже десять видів звільнення від покарання [20].

Видається, що саме зростання кількості різновидів звільнення від покарання у законодавстві стало для законодавця поштовхом для об'єднання їх у певні види (звільнення від покарання; звільнення від подальшого відбування покарання, заміна покарання більш м'яким; пом'якшення призначеного покарання), а також на визначення в законі того, що вони застосовуються лише судом (а не іншими державними органами). Водночас законодавець з урахуванням розміщення певних різновидів звільнення від покарання в кримінально-процесуальному законодавстві підкреслив у ст. 54 КК 1960 р. те, що таке звільнення може застосовуватися тільки у випадках і в порядку, зазначених у законі, а не лише зазначених у Кримінальному кодексі України.

Не менш цікавим є питання про те, чи визначено загальні засади звільнення від покарання в кримінальному законодавстві зарубіжних держав? Норми про звільнення від покарання передбачено в законодавстві абсолютної більшості зарубіжних держав. Проведений нами аналіз зарубіжного законодавства (країн-учасниць СНД та окремих європейських країн) продемонстрував, що загальні засади звільнення від покарання, однак, визначені в законодавстві небагатьох країн. Причина такого законотворення криється, на нашу думку, у незначній кількості видів звільнення від покарання, кожен з яких має власні правила застосування. Очевидно, що незначна кількість видів звільнення від покарання не стимулює

зарубіжних юристів до наукового пошуку у визначенні загальних правил застосування цього правового субінституту.

Так, кримінальні кодекси Республік Білорусь, Киргизстан, Латвії закріплюють положення, подібні до положень українського кримінального законодавства (ч. 1 ст. 74 КК України). Зокрема, в ст. 82 білоруського Кодексу «Загальні положення про звільнення від кримінальної відповідальності чи покарання» закріплене таке загальне правило: особа, яка вчинила злочин, може бути звільнена від кримінальної відповідальності або покарання чи достроково звільнена від відбування призначеного судом покарання лише у випадках, передбачених цим Кодексом» [22]. Схожі за змістом положення закріплені і в ст. 86 киргизького [23] та ст. 59 латвійського кримінальних кодексів [24].

Певною оригінальністю вирізняється молдовський законодавець. Хоча він не визначає загальних засад звільнення від покарання, однак у ст. 89 Кримінального кодексу Молдови сформульоване визначення звільнення від покарання, що містить ознаки правила застосування звільнення від покарання («звільнення особи, що вчинила злочин, від реального часткового або повного відбування кримінального покарання, призначеного судовою інстанцією»), а також зазначені вісім видів такого звільнення [25].

Кримінальний кодекс Естонії встановлює, що «звільнення від покарання здійснюється лише на підставах, передбачених в цій главі, або у випадках, вказаних в Особливій частині цього Кодексу, є компетенцією суду, за винятком звільнення від покарання або пом'якшення покарання за амністією або в порядку помилування (ст. 99) [26]. Отже, естонський законодавець також акцентує увагу на формалізованій ознаці та підкреслює виключно право суду звільняти засудженого від покарання.

Що стосується законодавчого врегулювання інституту звільнення від покарання в США, то, як стверджує А. В. Савченко, його специфікою є те, що: по-перше, цей інститут чітко не передбачений ФККП США, а тому спеціальний розділ чи глава щодо цього в ньому відсутні; по-друге, норми про види звільнення від покарання характеризуються розпорошеністю, оскільки містяться безпосередньо не тільки у кримінальному законодавстві, а й у кримінально-процесуальному законодавстві, Федеральній Конституції та інших законах [27]. У зв'язку з цим вважаємо, що загальні

засади звільнення від покарання в американському законодавстві марно шукати.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що українське кримінальне законодавство щодо визначення загальних засад звільнення від покарання має певну історію (хоча і нетривалу) і не є унікальним. Відповідні положення містяться також у законодавстві зарубіжних країн. Видається, що законодавство та право зарубіжних країн в аспекті нашого дослідження потребує подальшого вивчення та узагальнення.

Якими ж мають бути загальні засади звільнення від покарання? У вітчизняній кримінально-правовій доктрині висловлені різні погляди щодо системи загальних засад звільнення від покарання в законодавстві. Зокрема, О. П. Горох визначає загальні засади звільнення від покарання як встановлену законом систему критеріїв (вимог, правил), що ґрунтуються на принципах звільнення від покарання, якими має керуватися суд у разі звільнення від покарання в кожному судовому провадженні. При цьому автор констатує, що в чинному Кримінальному кодексі України визначено лише два загальних критерії звільнення від покарання (ч. 1 ст. 74 КК України): 1) звільнення від покарання, крім випадків, передбачених законом України про амністію чи актом про помилування, може застосовувати тільки суд; 2) звільнення від покарання може застосовуватися тільки у випадках, передбачених Кримінальним кодексом України. В доповнення до вже існуючих цей автор пропонує закріпити також інші положення (універсальні критерії) про 3) обов'язковість врахування судами під час вирішення питання про звільнення від покарання положень Загальної частини Кримінального кодексу України, а також 4) правило вирішення конкуренції видів звільнення від покарання. Водночас цим ученим розроблено групі критерії загальних засад звільнення від покарання, які мають поширюватися лише на об'єднані в групи види звільнення від покарання: звільнення від відбування покарання з випробуванням; звільнення від покарання та його відбування у зв'язку з давністю; дострокове звільнення від відбування покарання; звільнення від покарання або подальшого його відбування за хворобою [28].

Є. О. Письменський пропонує на базі законодавчого положення (ч. 1 ст. 74 КК України) визначити в кримінальному законодавстві

лише одну загальну засаду звільнення від покарання: «Звільнення засудженого від покарання або відбування його частини, відстрочка виконання покарання, а також заміна покарання більш м'яким, крім випадків, передбачених законом України про амністію чи актом про помилування, може застосовуватися тільки судом згідно з цим Кодексом» [29].

Вважаємо, що ідея О.П. Гороха з визначенням у кримінальному законодавстві не лише однієї загальної засади звільнення від покарання (як пропонує це зробити Є.О. Письменський), а системи таких загальних засад, є більш слушною. Навряд чи загальні засади застосування великого кримінально-правового інституту можуть складатися лише з одного правила.

Для порівняння, інститут призначення покарання налічує як мінімум п'ять загальних засад (правил) призначення покарання (ч. 1 ст. 65 КК). При цьому українські вчені пропонують, окрім загальних засад призначення покарання, виокремлювати спеціальні засади призначення покарання. Зокрема, В. В. Полтавець до спеціальних засад призначення покарання пропонує віднести правила призначення покарання: передбачені ч. 2 ст. 20 КК, ч. 3 ст. 43 КК; за незакінчений злочин і злочин, вчинений у співучасті (ст. 68 КК), за сукупністю злочинів (ст. 70 КК) і сукупністю вироків (ст. 71 КК), неповнолітнім (ст. 103 КК) [30, с. 171]. У свою чергу, Т. В. Сахарук також відстоює необхідність розподілу загальних засад призначення покарання на певні групи. Авторка пропонує виділити загальні положення та спеціальні правила призначення покарання (застосовуються у певних випадках, і передбачають специфіку призначення покарання за певні форми злочинної поведінки або за наявності відповідних актів посткримінальної поведінки) [31].

Р.Ш. Бабанли вважає, що спеціальними правилами призначення покарання є ті, що регламентують: 1) призначення покарання при ухваленні вироку на підставі угоди про примирення або визнання вини; 2) призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом; 3) призначення покарання за незакінчений злочин; 4) призначення покарання за злочин, вчинений у співучасті; 5) правила призначення покарання за наявності обставин, що пом'якшують покарання та що обтяжують покарання; 6) призначення покарання за сукупністю злочинів та сукупністю вироків [32].

Отже, загальні засади звільнення від покарання, як і загальні засади призначення покарання, мають становити саме систему певних правозастосовних правил (вимог).

У розробці та опануванні системи загальних засад звільнення від покарання неабияку роль має відіграти діалектичний та системний методи пізнання [33]. На шляху до формування системи загальних засад звільнення від покарання використання зазначених наукових методів дасть змогу на підставі вивчення законодавства, доктрини та судової практики визначити індивідуальні ознаки та правила застосування окремих різновидів звільнення від покарання. В подальшому, з урахуванням визначених в юридичній літературі субінститутів звільнення від покарання, це дозволить виявити типові та спільні для деяких різновидів родові критерії (правила) загальних засад звільнення від покарання. Наступний крок на шляху до формування концепції системи загальних засад звільнення від покарання – виявлення та формулювання на підставі індивідуальних та родових критеріїв спільних для всіх різновидів загальних критеріїв звільнення від покарання.

З урахуванням наведеного вважаємо, що система загальних засад звільнення від покарання має складатися не лише із загальних положень (правил) для всіх різновидів звільнення від покарання та видових положень (що визначатимуть правила застосування лише певних видів звільнення від покарання), а й спеціальних засад звільнення від покарання.

На нашу думку, спеціальні засади звільнення від покарання мають закріплювати правила звільнення від покарання, зокрема при: сукупності злочинів; сукупності вироків; укладанні угод при визнанні вини та примиренні з потерпілим; вирішенні питання про застосування спеціальних видів звільнення від покарання неповнолітніх, військовослужбовців, вагітних жінок або жінок, що мають дітей.

Отже, формуванню концепції загальних засад звільнення від покарання передують цікава копітка робота із законодавством (національним і зарубіжним), положеннями кримінально-правової доктрини, матеріалами (із застосуванням соціологічних методів) судової практики. На цьому шляху – обґрунтування доцільності виокремлення в кримінально-правовій теорії та законодавстві загальних засад звільнення від покарання; наукова розробка поняття

тя «загальні засади звільнення від покарання» та пов'язаних з ним понять; розробка ефективної системи загальних засад звільнення. Наше завдання охоплює також вирішення важливих наукових проблем інституту звільнення від покарання: проблеми поглинення інститутом звільнення від покарання інституту звільнення від кримінальної відповідальності, проблеми співвідношення загальних засад звільнення від покарання та принципів звільнення від покарання тощо. Результатом проведеного дослідження (за допомогою методу моделювання) стане розробка змін та доповнень до Кримінального кодексу України, що сприятимуть ефективному застосуванню законодавства у сфері звільнення від покарання.

1. Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні: Декларація від 15 грудня 1992 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2859-12#Text>
2. Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон: Закон України від 13 жовтня 1992 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2673-12#Text>
3. Про загальні засади організації роботи в органах прокуратури України: Наказ Генерального прокурора від 07 серпня 2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0365905-20#Text>
4. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
5. Словник української мови: в 11 т. / АН УРСР, Ін-т мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. Київ: Наук. думка, 1970–1980. Т. 3, 1972. С. 300.
6. Кримінальний процесуальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
7. Кримінальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
8. Проект нового Кримінального кодексу України URL: <https://newcriminalcode.org.ua/criminal-code>
9. Сахарук Т.В. Загальні засади призначення покарання за кримінальним правом України та зарубіжних країн: порівняльний аналіз: дис. ... канд. юрид. наук: КНУ імені Тараса Шевченка. Київ, 2006. С. 12.
10. Горох О. П. Принципи та загальні засади звільнення від покарання як проблема соціального замовлення. *Правова доктрина – основа формування правової системи держави*: матер. Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 20-річчю Нац. акад. прав. наук України та обговор. п'яти том. монографії «Правова доктрина України» (Харків, 20-21 листоп. 2013 р.). Харків: Право, 2013. С. 658–661.
11. Письменський Є. О. Теоретико-прикладні проблеми звільнення від покарання та його відбування за кримінальним правом України: дис. ... д-ра юрид. наук. Луганськ, 2014. С. 49, 506.
12. Горох О. П. Звільнення від покарання та його відбування за кримінальним правом України: дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2019. С. 586–587.
13. Костенко О.М. Кримінальний кодекс і доктрина. *Право України*. 2004. № 7. С.43.
14. Горох О. П. Звільнення від покарання та його відбування за

кримінальним правом України: дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2019. С. 92-93. **15.** Звіт про осіб, притягнутих до кримінальної відповідальності та види кримінального покарання за 2020 рік. Форма 6. Київ: Державна судова адміністрація України, 2021. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/rik_2020; Звіт судів першої інстанції про розгляд матеріалів кримінального провадження за 2020 рік. Форма № 1-к. Київ: Державна судова адміністрація України, 2021. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/rik_2020 **16.** Звіт про неповнолітніх засуджених за 2020 рік. Форма 8. Київ: Державна судова адміністрація України, 2021. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/rik_2020 **17.** Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду щодо призначення покарання / Упоряд.: В. В. Щепоткіна; відп. за вип.: Р. Ш. Бабанли. Київ, 2019. С. 6-7; 18-19. **18.** Огляд судової практики об'єднаної палати Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду / Упоряд.: правове управління (ІІІ) департаменту аналітичної та правової роботи апарату Верховного Суду. Київ, 2019. С. 7-8. **19.** Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду (актуальна практика). Рішення, внесені до ЄДРСР, за 2020 рік / упоряд. правове управління (ІІІ) департаменту аналітичної та правової роботи апарату Верховного Суду. Київ, 2020. С. 7-11. **20.** Кримінальний кодекс Української РСР. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1961. № 2. Ст. 14. **21.** Основы уголовного законодательства Союза ССР и союзных республик. Москва: Гос. изд-во юрид. лит., 1960. 23 с. **22.** Уголовный кодекс Республики Беларусь. URL: https://kodeksy-by.com/ugolovnyj_kodeks_rb/82.htm **23.** Уголовный кодекс Кыргызской Республики. URL: https://www.legislationline.org/download/id/8264/file/Kyrgyzstan_CC_2016_am2019_ru.pdf. **24.** Уголовный кодекс Республики Латвия. URL: http://www.pravo.lv/likumi/07_uz.html **25.** Уголовный кодекс Республики Молдова. URL: https://www.legislationline.org/download/id/8276/file/Moldova_CC_2002_am2018_ru.pdf **26.** Уголовный кодекс Эстонии. URL: https://www.legislationline.org/download/id/6462/file/Estonia_CC_as_of_2002_ru.pdf **27.** Савченко А. В. Порівняльний аналіз кримінального законодавства України та федерального кримінального законодавства Сполучених Штатів Америки: дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2008. С. 263-264. **28.** Горох О. П. Загальні засади звільнення від покарання: яким їм бути? *Держава і право*: зб. наук. праць. Серія Юридичні науки. Вип. 81. Київ: Юрид. думка, 2018. С. 263-272. **29.** Письменський Є. О. Теоретико-прикладні проблеми звільнення від покарання та його відбування за кримінальним правом України: дис. ... д-ра юрид. наук. Луганськ, 2014. С. 506. **30.** Полтавець В. В. Загальні засади призначення покарання за кримінальним законодавством України: дис. ... канд. юрид. наук. Луганськ, 2005. С. 171. **31.** Сахарук Т.В. Загальні засади призначення покарання за кримінальним правом України та зарубіжних країн: порівняльний аналіз: дис. ... канд. юрид. наук: КНУ імені Тараса Шевченка. Київ, 2006. С. 192-193, 198. **32.** Бабанли Р. Ш. Призначення покарання в Україні: теоретико-прикладні засади. Чернігів: Десна Поліграф, 2019. С. 418-419.

33. Панов М. І. Проблеми методології науки кримінального права: вибр. наук. пр. / уклад.: Г. М. Анісімов, В.В. Гальцова; передм. О. В. Петришина, В. І. Борисова. Харків: Право, 2018. С. 84, 94–101.

References

1. Pro zahalni zasady derzhavnoi molodizhnoi polityky v Ukraini: Deklaratsiia vid 15 hrudnia 1992 roku. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2859-12#Text>. 2. Pro zahalni zasady stvorennia i funktsionuvannia spetsialnykh (vilnykh) ekonomichnykh zon: Zakon Ukrainy vid 13 zhovtnia 1992 roku. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2673-12#Text>. 3. Pro zahalni zasady orhanizatsii roboty v orhanakh prokuratury Ukrainy: Nakaz Heneralnogo prokurora vid 07 serpnia 2020 roku. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0365905-20#Text>. 4. Konstytutsiia Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>. 5. Slovnyk ukraïnskoi movy: v 11 t. / AN URSR, In-t movoznavstva; za red. I. K. Bilodida. Kyiv: Nauk. dumka, 1970–1980. T. 3, 1972. S. 300. 6. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>. 7. Kryminalnyi kodeks Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>. 8. Proekt novoho Kryminalnogo kodeksu Ukrainy URL: <https://newcriminalcode.org.ua/criminal-code>. 9. Sakharuk T.V. Zahalni zasady pryznachennia pokarannia za kryminalnym pravom Ukrainy ta zarubizhnykh krain: porivnialnyi analiz: dys. ... kand.. yuryd. nauk: KNU imeni Tarasa Shevchenka. Kyiv, 2006. S. 12. 10. Horokh O. P. Pryntsypy ta zahalni zasady zvilnennia vid pokarannia yak problema sotsialnogo zamovlennia. *Pravova doktryna – osnova formuvannia pravovoi systemy derzhavy*: materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf., prysviach. 20-richchiu Nats. akad. prav. nauk Ukrainy ta obhovor. piaty tom. monohrafiï «Pravova doktryna Ukrainy» (Kharkiv, 20-21 lystop. 2013 r.). Kharkiv: Pravo, 2013. S. 658–661. 11. Pysmenskyi Ye. O. Teoretyko-prykladni problemy zvilnennia vid pokarannia ta yoho vidbuvannia za kryminalnym pravom Ukrainy: dys. ... d-ra yuryd. nauk. Luhansk, 2014. S. 49, 506. 12. Horokh O. P. Zvilnennia vid pokarannia ta yoho vidbuvannia za kryminalnym pravom Ukrainy: dys. ... d-ra yuryd. nauk. Kyiv, 2019. S. 586–587. 13. Kostenko O.M. Kryminalnyi kodeks i doktryna. *Pravo Ukrainy*. 2004. # 7. S.43. 14. Horokh O. P. Zvilnennia vid pokarannia ta yoho vidbuvannia za kryminalnym pravom Ukrainy: dys. ... d-ra yuryd. nauk. Kyiv, 2019. S. 92–93. 15. Zvit pro osib, prytyahnutykh do kryminalnoi vidpovidalnosti ta vydy kryminalnogo pokarannia za 2020 rik. Forma 6. Kyiv: Derzhavna sudova administratsiia Ukrainy, 2021. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/rik_2020; Zvit sudiv pershoi instantsii pro rozghliad materialiv kryminalnogo provadzhennia za 2020 rik. Forma # 1-k. Kyiv: Derzhavna sudova administratsiia Ukrainy, 2021. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/rik_2020. 16. Zvit pro nepovnolitnikh zasudzhenykh za 2020 rik. Forma 8. Kyiv: Derzhavna sudova administratsiia Ukrainy, 2021. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/rik_2020. 17. Ohliad sudovoi praktyky Kasatsiinoho kryminalnogo sudu u skladi Verkhovnoho Sudu shchodo

pryznachennia pokarannia / Uporiad.: kand. yuryd. nauk V. V. Shchepotkina; vidpov. za vyp.: kand. yuryd. nauk R. Sh. Babanly. Kyiv, 2019. S. 6–7; 18–19.

18. Ohliad sudovoi praktyky obiednanoi palaty Kasatsiinoho kryminalnogo sudu u skladi Verkhovnoho Sudu / Uporiad.: pravove upravlinnia (III) departamentu analitychnoi ta pravovoi roboty aparatu Verkhovnoho Sudu. Kyiv, 2019. S. 7–8.

19. Ohliad sudovoi praktyky Kasatsiinoho kryminalnogo sudu u skladi Verkhovnoho Sudu (aktualna praktyka). Rishennia, vneseni do YeDRSR, za 2020 rik / uporiad. pravove upravlinnia (III) departamentu analitychnoi ta pravovoi roboty aparatu Verkhovnoho Sudu. Kyiv, 2020. S. 7–11.

20. Kryminalnyi kodeks Ukrainiskoi RSR. *Vidomosti Verkhovnoi Rady URSR*. 1961. # 2. St. 14.

21. Osnovy' ugolovnoho zakonodatel'stva Soyuza SSR i soyuzny'x respublik. Moskva: Gos. izd-vo yurid. lit., 1960. 23 s.

22. Ugolovny'j kodeks Respubliki Belarus'. URL: https://kodeksy-by.com/ugolovnyj_kodeks_rb/82.htm.

23. Ugolovny'j kodeks Ky'rgy'zskoj Respubliki. URL: https://www.legislationline.org/download/id/8264/file/Kyrgyzstan_CC_2016_am2019_ru.pdf.

24. Ugolovny'j kodeks Respubliki Latviya. URL: http://www.pravo.lv/likumi/07_uz.html.

25. Ugolovny'j kodeks Respubliki Moldova. URL: https://www.legislationline.org/download/id/8276/file/Moldova_CC_2002_am2018_ru.pdf.

26. Ugolovny'j kodeks E'stonii. URL: https://www.legislationline.org/download/id/6462/file/Estonia_CC_as_of_2002_ru.pdf.

27. Savchenko A. V. Porivnialnyi analiz kryminalnogo zakonodavstva Ukrainy ta federalnogo kryminalnogo zakonodavstva Spoluchenykh Shtativ Ameryky: dys. ... d-ra yuryd. nauk. Kyiv, 2008. S. 263–264.

28. Horokh O. P. Zahalni zasady zvilnennia vid pokarannia: yakym yim buty? *Derzhava i pravo*: Zb. nauk. prats. Seria: Yurydychni nauky. Vyp. 81 / In-t derzhavy i prava im. V. M. Koretskoho NAN Ukrainy. Kyiv: Yuryd. dumka, 2018. S. 263–272.

29. Pysmenskyi Ye. O. Teoretyko-prykladni problemy zvilnennia vid pokarannia ta yoho vidbuvannia za kryminalnym pravom Ukrainy: dys. ... d-ra yuryd. nauk. Luhansk, 2014. S. 506.

30. Poltavets V. V. Zahalni zasady pryznachennia pokarannia za kryminalnym zakonodavstvom Ukrainy: dys. ... kand.. yuryd. nauk. Luhansk, 2005. S. 171.

31. Sakharuk T.V. Zahalni zasady pryznachennia pokarannia za kryminalnym pravom Ukrainy ta zarubizhnykh krain: porivnialnyi analiz: dys. ... kand.. yuryd. nauk. KNU imeni Tarasa Shevchenka. Kyiv, 2006. S. 192–193, 198.

32. Babanly R. Sh. Pryznachennia pokarannia v Ukraini: teoretyko-prykladni zasady. Chernihiv: Desna Polihraf, 2019. S. 418–419.

33. Panov M. I. Problemy metodolohii nauky kryminalnogo prava: vybr. nauk. pr. / ukklad.: H. M. Anisimov, V.V. Haltsova; peredm. O. V. Petryshyna, V. I. Borysova. Kharkiv: Pravo, 2018. S. 84, 94–101.

Kolomiets Sergiy. General regulations of the release from punishment: on the way to formation of the concept

The terminological expression “general regulations” is widely used in the national legislation. Giving a name of “general regulations” to a document or a

section, lawmakers focuses on the main fundamental principles and ideas of the document or its part.

The Criminal Code of Ukraine does not single out its general regulations. Still, it contains the terminological expression « general regulations of charging a sentence» (Art. 65) and emphasises the necessity of following general legal rules (principles) choosing a certain type punishment for each convict. It would be reasonable to have the general regulations of the release from punishment set in the legislation.

The issue of the general regulations of the release from punishment is revealed in the national criminal law doctrine. However, it has not been studied sufficiently. In this context, the following issues are worth studying: a need to set the general regulations of the release from punishment in the legislation; a concept and features of the general regulations of the release from punishment; effectiveness of the general regulations of the release from punishment; theory and practice of their enforcement.

Having conducted the research the author came to the following conclusions. The general regulations of the release from punishment are aimed at eliminating ineffective law enforcement by courts. Therefore it is reasonable to develop them. Putting together some types of the release from punishment in the national laws and creating the general regulations of the release from punishment are accounted for by the growing number of the types of the release from punishment. In the national doctrine of criminal law, there are different views on the general regulations of the release from punishment in the legislation. Some authors suggest that only one regulation should be set forth in the laws. Others assume that the criteria (requirements, rules) should be established for courts to use them releasing from punishment in all court proceedings. The general regulations of the release from punishment are to form as a system of rules (requirement) to enforce the law. This system should include not only general regulations for all types of the release from punishment and typical provisions (shaping the rules to apply its certain types), but also specific regulations of the release from punishment. The specific regulations are supposed to set the rules of the release from punishment, including the following: a set of offenses; a set of charges; the issue of the specific types of the release from punishment for the underaged, the military, pregnant women or women with children.

Key words: release from punishment, general regulations of the release from punishment, system of the general regulations of the release from punishment, specific regulations of the release from punishment.